

УДК 070: 323. 1 (477.7)

РОЛЬ КРИМСЬКОЇ ПРЕСИ В ФОРМУВАННІ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕРПИМОСТІ

Ганна Полякова

*Запорізькій національний університет,
вул. Жуковського, 66, 69600, Запоріжжя, Україна, e-mail: polyakova78@bk.ru*

Авторка досліджує кримську пресу. Особливу увагу звертає на національну проблематику в ЗМІ, способи та методи посилення національної ворожнечі журналістами.

Ключові слова: Крим, преса, нація, толерантність.

Історичною особливістю Криму є різноманіття національного складу населення. Тут формувалися три корінні етноси — кримські татари, караїми та кримчаки. У різний час тут поселилися німці, греки, вірмени, росіяни, українці, болгары, євреї, поляки, чехи, цигани, італійці, естонці та ін. Сьогодні в Криму проживають представники більш як 80 національностей.

Відповідно теми мультикультурності, поліетнічності та міжнаціональної терпимості нині дуже популярні в Криму. Особливу роль тут відіграють медіа, від свідомої позиції яких нерідко залежить прийняття чи неприйняття певного народу рештою соціуму, а також плекання чи забуття міжнаціональних образ.

Досвід Криму свідчить, що ЗМІ є потужним засобом впливу на взаємини між різними народами, що живуть на півострові. Очевидно, журналісти не до кінця усвідомлюють, що їхня позиція може викликати напругу в суспільстві. Показовою була суперечка між газетами. “Крымское время”, яке звинуватили в розпалюванні міжнаціональної та міжконфесійної напруги, в тому ж звинувачено “Голос Крыма” тощо [6].

Мета дослідження полягає у всебічному комплексному вивченні та узагальненні досвіду сучасних друкованих засобів масової інформації Автономної Республіки Крим у висвітленні гострих етнополітичних проблем півострова, з'ясуванні їхнього впливу на формування толерантного ставлення до інших народів та національних меншин України.

Для її здійснення ставили такі завдання: проаналізувати національну проблематику в друкованих кримських ЗМІ; розглянути способи та методи відображення на сторінках преси Криму процесів національного діалогу; на основі аналізу запропонувати шляхи та засоби поліпшення роботи друкованих ЗМІ АРК у створенні матеріалів на етнічну тематику.

Об'єкт дослідження — офіційне видання — газета Верховної Ради Автономної Республіки Крим “Крымские известия”, загальнокримські друковані ЗМІ — “Крымська світлиця”, “Крымская правда”, “Крымское время”, “Первая Крымская”, національна преса — щоденна інформаційно-аналітична газета кримських татарів “Голос Криму”. Вони безпосередньо віддзеркалюють процеси національного ренесансу, спрямованого насамперед на “пізнання себе”, діалогу культур, тобто “поваги до іншого”, сприйняття інших національних картин світу, так і явища конфліктогенності між окремими етносами у кримському соціумі.

Предметом наукового аналізу стали складні етнічні процеси на Кримському півострові на сучасному етапі.

Теоретико-методологічною основою роботи стали праці сучасних учених: Ю. Колісника [7], У. Оуен [11], Н. Погорілої [12], М. Поповича [13], Н. Яблоновської [15].

Аналіз сучасних регіональних друкованих засобів масової інформації Автономної Республіки Крим засвідчує постійну увагу видань до національних проблем півострова, а саме: прояви ксенофобії як до окремих націй (наприклад, упослідження кримських татар, українців у регіоні), так і до їхньої історичної спадщини, мовного багатства, культурно-релігійних цінностей — складових національної ідентичності.

Способами та методами посилення національної ворожнечі у друкованих ЗМІ Криму стали:

1. Умисне вживання певних термінів, понять у старому значенні, хоч вони вже втратили його, збагатившись завдяки сучасним науковим працям та новітнім підходам, новим змістом. Слово “націоналіст” такі видання й сьогодні вважають тавром, в різко негативному значенні вживають слова “бандерівець”, “оунівець”, “вояк УПА” тощо (газети “Крымская правда” [2], “Крымское время” [9]);

2. Антиукраїнський та антитатарський дискурс. Спроба створити у суспільній свідомості неправдивих психологічних установок в оцінці людей конкретної національності та віросповідання: тотальна критика всього кримськотатарського, мусульманського, заперечення існування української нації та мови (“Крымская правда” [1]);

3. Застосування так званої “мови ворожнечі”, тобто своєрідне мовне конструювання моделей та практик соціальної нерівності. Нетерпимість й образи на адресу кримських татар звучать на лексичному рівні у зв'язку з зіткненням кримськотатарських етнічних та корпоративних інтересів у боротьбі за кримську землю. “Крымська правда”, “Первая Крымская” процес самозаселення називає “самозахопленням” [5]. Рішення Курултаю, Меджліс, його дії класифіковано як “організоване злочинне угруповання курултай-меджліс”, “злочинне угруповання” до того ж називає і “незареєстрованим підпільним (нелегальним)” (“Первая Крымская” [10]);

4. Спроби так чи інакше спотворити історію чи реальний хід подій. Історія Кримської республіки до 1944 р. тлумачиться таким чином, що тогочасна автономія не була кримськотатарською національною, і навіть вводять в обіг новий термін “територіальна автономія” (“Крымская правда”, “Первая Крымская”). Газета “Крымская правда” називає воїнів УПА “неофашистами”, “нацистами” [15]. Частина сучасної преси публікує матеріали про “колабораціонізм”

кримських татар, намагаючись затаврувати їх, заплямувати фактами співробітництва з німцями (“Крымская правда” [16]);

5. Виступи проти відновлення у Криму шкіл з рідними мовами навчання, критика “повзучої українізації”, гаслами на кшталт “Захистимо російську мову та наших дітей від українізації!” спроба актуалізації болючих мовних питань у ЗМІ деякими політичними силами — такий підхід до висвітлення у періодиці мовного питання не сприяє поширенню толерантності, встановленню рівноправності мов, а переважанню російської мови, зрозуміло ж, на шкоду українській та кримськотатарській мовам та культурам, а навпаки поляризує суспільство, сприяє остаточному зміцненню вододілу у регіоні (“Крымская правда” [8]);

6. Формування друкованими ЗМІ психологічних стереотипів жителів Криму на іслам, котрі впливають на міжетнічні відносини загалом. Численні нагадування про загрозу політичного “ісламського екстремізму” чи справа “хрестопоvalu” (“Крымская правда”) сприяли тому, що автономія наблизилась до міжнародного конфлікту Найбільш “відзначилися” у цій ситуації проросійські газети, які виходили із заголовками на зразок “Местные секреты об исламских радикалах” [4].

Отже, засоби масової комунікації, часто замість того, щоб поширювати толерантність, породжують та поглиблюють антагоністичні стереотипи, роздмухують міжетнічну ворожнечу, а іноді навіть відверто провокують міжнародні конфлікти.

Сучасні філософи П. Слотердайк, Г. Йонас, М. Попович такі цинічні мас-медіа вважають факторами руйнування світу, адже вони повністю позбавляють людину почуття відповідальності.

Вітчизняні дослідники причинами тиражування ксенофобії пресою в Україні та в Криму називають “посттоталітарну спадщину ... з нетерпимістю усілякої іншості” [12], політичну гру Росії за Крим, звідси — посилення тенденції “неприйняття України як держави на самому півострові” [14].

На жаль, кримська преса мала чималий вплив на роздмухування міжетнічної ворожнечі в АРК. Шляхи подолання цієї проблеми — у перейманні досвіду видань “Голос Криму”, “Крымской газеты”, “Крымська світлиця”. Ці газети, на противагу вищезгаданім, публікували аналітичні й дослідницькі розвідки, котрі не лише не загострювали, а навпаки нищили стереотипи проти окремих націй. Саме вони в хаотичну дискусію із національного питання внесли безпристрасність мови документів, толерантність і відсутність звичної для Криму емоційності, науковість та беззаперечні історичні факти, виважені соціологічні дані [3].

-
1. Астахова Н. Принесённые ветром [Електронний ресурс] / Н.Астахова // Крымская правда. — 2008. — 22 марта. — Режим доступу до статті:
 2. Бандеровской акции — нет! [Електронний ресурс] // Крымская правда. — 2002. — 12 октября. — Режим доступу до статті:
 3. Бекиров Н. Крымскотатарский фактор в контексте этнополитических тенденций Украины [Електронний ресурс] / Н. Бекиров // Голос Кры-

- ма. — 2002. — 4 октября. — Режим доступу до статті : <http://www.goloskrima.com>
4. Буджурова Л. Местные секреты об исламских радикалах [Електронний ресурс] / Л. Буджурова // Первая Крымская. — 2003. — 5 декабря. — Режим доступу до статті : <http://1k.com.ua>
 5. Гончарова М. Самозахваты приблизились к границам Симферополям [Електронний ресурс] / М. Гончарова // Первая Крымская. — 2006. — 20 января. — Режим доступу до статті : <http://1k.com.ua>
 6. 27 березня — виїзне засідання Комітету ВР з питань свободи слова та інформації на базі Державної телекомпанії “Крим” [Електронний ресурс] // Телекритика. — 2008. — 25 березня. — Режим доступу до статті: <http://www.telekritika.ua>
 7. Колісник Ю. Преса національних меншин України або як навчитись любити свою націю / Ю. Колісник. — Черкаси : Брама-Україна, 2006. — 144 с.
 8. Корнилов В. Забытая украинизация [Електронний ресурс] / В. Корнилов // Крымская правда. — 2008. — 11 апреля. — Режим доступу до статті : <http://www.time4news.org>
 9. Мащенко А. В Крыму бандеровцев забросали яйцами [Електронний ресурс] / А. Мащенко // Крымское время. — 2007. — 16 октября. — Режим доступу до статті : <http://www.time4news.org>
 10. Меджлис сверит часы по курултаю [Електронний ресурс] // Первая Крымская. — 2006. — 28 декабря. — Режим доступу до статті : <http://1k.com.ua>
 11. Овен У. Мова нетолерантности — зручний привід для цензури? // І. — 2000. — № 16. — С. 12–17.
 12. Погоріла Н. Ксенофобия в Украине: статистика взаємної неприязні [Електронний ресурс] / Н. Погоріла. — Режим доступу до статті : // <http://www.dialogs.org.ua>
 13. Попович М. Толерантність як ідеал європейської цивілізації // Europejskie modele tolerancji. — Rzeszow: Wydawnictwo uniwersytetu rzeszowskiego, 2001. — S. 34 — 39.
 14. Смагіна А. “Кому належить Крим?” Кілька зауваг до змісту інформаційних воєн [Електронний ресурс] / А. Смагіна. — Режим доступу до статті : // <http://www.ucipr.kiev.ua>
 15. Сожгли нацистские флаги [Електронний ресурс] // Крымская правда. — 2006. — 2 мая. — Режим доступу до статті:
 16. “Татарский вопрос” в годы оккупации [Електронний ресурс] // Крымская правда. — 2006. — 21 декабря. — Режим доступу до статті :
 1. Яблонівська Н. Етнічна преса Криму: історія та сучасність / Н. Яблонівська. — Сімферополь : Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2006. — 312 с.

**ROLE OF THE CRIMEAN PRESS IN FORMING
OF INTERNATIONAL TOLERANCE****Hanna Polakova**

Zaporizhzhya national university,
Str. Zhukovs'kyi, 66, 69600, Zaporizhzhya, Ukraine
E-mail: polyakova78@bk.ru

An author investigates the Crimean press. The special attention she turns on the national range of problems in MASS-MEDIA, methods and methods of strengthening of race-hatred by journalists.

Key words: Crimea, press, nation, tolerance.

**РОЛЬ КРЫМСКОЙ ПРЕССЫ В ФОРМИРОВАНИИ
МЕЖНАЦИОНАЛЬНОЙ ТЕРПИМОСТИ****Анна Полякова**

Запорожский национальный университет,
ул. Жуковского, 66, 69600, Запорожье, Украина
E-mail: polyakova78@bk.ru

Автор исследует крымскую прессу. Особое внимание обращает на национальную проблематику в СМИ, способы и методы усиления национальной вражды журналистов.

Ключевые слова: Крым, пресса, нация, толерантность.

Стаття надійшла до редколегії 01.09.2011

Прийнята до друку 26.09.2011